

Kubansk migrantkris i Costa Rica

Eva Björklund

För fattiga latinamerikaner (och andra fattigvärldenfolk) är det så gott som omöjligt att få inresevisum till USA. De som riskerar sina liv för att ta sig genom Centralamerikas människosmugglarområde till, och genom USAs järnridå mot Mexiko, interneras och skickas tillbaka. Detsamma gäller båtmigranter från Haiti och Dominikanska republiken. Men inte kubaner.

Kubanska undantagslagen

De kubaner som lyckas ta sig till USA över Floridasundet eller landvägen via Mexiko garanteras omedelbart uppehållstillstånd. Det har gällt i decennier och medan USA stoppat migranter från övriga Latinamerika har de uppmuntrat kubaner att lämna sitt land, dock inte genom att söka visum på USA intressekontor (numera ambassad) i Havanna, där är det svårt och dyrt att få visum. Däremot är det öppna dörrar till USA för de som tar sig dit på riskabla omvägar och kan framställas som desperata flyktingar undan en grym diktatur. Men det är erkänt att kubanerna som regel är ekonomiska migranter, som när de väl fått sitt uppehållstillstånd i USA reser hem när de vill, på besök eller för gott. Och numera kräver också de flesta av de nästa 2 miljoner av kubanskt ursprung som bor i USA, de flesta i Florida, att USA ska häva blockaden och normalisera förbindelserna. Vilket det republikanska styret i Florida motsätter sig.

Fritt att resa ut, svårt att få visum

Fram till 2013 behövde kubaner som ville resa utomlands utresetillstånd. Det infördes på 60-talet för att hindra kunskapsdränning (brain drain): att de högutbildade läkare, ingenjörer, forskare mm som fattiga Kuba utbildat berövades landet för att berika redan rika länder. Kravet på utresetillstånd upphävdes 2013. Det blev då klart för kubanerna att det fanns ett annat svårare hinder: att få inresevisum till USA och Europa, precis som för övriga fattigvärldenfolk. USA hade visserligen efter vågor av båtmigranter i början av 90-talet avtalat med Kuba att bevilja minst 20.000 visum per år. Men det löftet uppfylldes aldrig för USA prioriterade ändå den politiska vinst som ”båtflyktingarna” förde med sig.

Så kom 17 december, USA erkände Kuba

Antalet båtmigranter fördubblades till 7.000: nu gällde det att passa på innan USA upphäver den privilegierade ställning kubaner haft. Krafter i Florida hade börjat ifrågasätta den eftersom USA-kubanernas täta hemresande undergrävde det politiska asylskälet. Andra började utnyttja Ecuadors visumfrihet, ta flyget dit för att ta sig upp genom Centralamerika till USA. Det bedömdes som mindre riskabelt än båtvägen.

Men för att komma till USAs gräns måste de passera

genom Colombias urskog, Panama, Costa Rica, Nicaragua, Honduras, Guatemala, Mexiko. De hamnade i händerna på människosmugglarna som kräver upp till 10 000 US\$ för att ta dem genom dessa länder. Rapporter kom om överfall, våldtäkter, dagar utan mat och vatten, farliga överfulla lastbilar osv.

Migrantkris mellan Costa Rica och Nicaragua.

I november slog Costa Rica till och upplöste en del smugglargång. Över tusen kubaner blev strandsatta på gränsen till Panama, och fler anlände varje dag. De uppmärksammades medialt och ledde till politiska protester. Regeringen beslöt då att garantera kubanerna en humanitär korridor genom Costa Rica till Nicaragua. Det fanns starka politiska motiv att kasta över problemet till Nicaragua som Costa Rica har en gammal gränsvist med, och där regeringen sympatiserar med Kuba, till skillnad från Costa Ricas. Men Nicaragua höll fast vid sitt visumkrav så kubanerna stoppades vid gränsen, och försökte ta sig igenom med våld.

USA hade nekat visum

Så gott som alla kubaner som nu fastnat i Costa Rica på väg till USA hade först sökt visum på USAs intressekontor i Havanna och betalt 160 US\$ för att få en intervju med en tjänsteman, och efter intervjun fått avslag, och försökt igen, betalt igen, och fått avslag igen. Och sedan beslutat sig för att ta sig till USA utan visum, eftersom om de lyckades skulle de få uppehållstillstånd.

Centralamerikanskt krismöte

Den 25 november höll de 5 centralamerikanska ländernas organisation SICA (Sistema de Integración Centroamericana) ett tidigare planerat möte och hade nu bjudit in Kuba, Ecuador, Colombia och Mexiko för att diskutera den humanitära kris som uppstått. Om de hade kommit överens om att skapa en trygg passage till USAs gräns skulle det fått intressanta konsekvenser. Dels skulle inte bara de kubaner som nu befinner sig i Costa Rica kunna utnyttja den, utan också tiotusentals kubaner runt om i Latinamerika som egentligen vill till drömlandet i norr, liksom fler från Kuba. Trots att Costa Rica är ett av länderna i Latinamerika med högst levnadsnivå så skulle massor av costaricaner också kräva fri passage. Om dessutom krav skulle ställas på att alla latinamerikaner skulle behandlas lika, skulle miljoner inte räcka. Så något sådant kom inte på tal.

Undantagslagen för kubaner måste bort

De 9 länderna kom först överens om att enhälligt kräva att USA upphäver undantagslagen för kubaner och konstaterade att de strandsatta kubanerna, nu ca

Forts sid 17

Forts från sid 16

3 000, är offer för USA politisering av invandringen. Särbehandlingen av kubanerna är också ohållbar i förhållande till USAs järnridå längs mexikanska gränsen och debatten i USA om behandlingen av miljoner illegala, papperslösa latinamerikanska invandrare.

Det var också överens om att tillsammans bekämpa människohandeln och att alla länder har rätt att själva ta ställning till visumregler och hur de ska minska den illegala migrationen.

Costa Rica har tills vidare med Röda korsets hjälp erbjudit kubanerna natthärbärge, och Kuba erbjuder de som vill att återvända hem utan några problem. Kuba och USA kommer att diskutera migrationsfrågor i början av december.

Från Syd till Nord, från fattiga till rika länder.

Den kubanska revolutionen gjordes för att komma ur beroendefällan och skapa ett nytt mer jämlikt samhälle, och utsattes för nu över 50 års ekonomisk krigföring från USA. Och även under 90-talskrisens dubbla blockad – USA och f.d. Warszawapaktsländerna – vidmakthölls i

stor utsträckning det sociala system som skulle garantera ett värdigt liv för alla och vars oemotsägliga framgångar är internationellt erkända. Men den materiella ekonomiska krisen blev mycket kännbar och ökade det antal som krävde mer och valde att lämna landet. Utmaningen för Kuba är att skynda på den förändringsprocess som i sin tur ska skynda på den ekonomiska utvecklingen så att färre ska förledas att se utvandring som en lösning på sina problem.

Källor: Progreso Weekly 150225, AP 151123, desbloqueandocuba.com, La Prensa 15.11.20, Granma 15.11.25, m fl

Vid pressläggning 28 november:

Ecuador införde visumtvång för kubaner för att inte ge mer näring åt människosmugglare och humanitära kriser i Centralamerika.

I Havanna demonstrerade ett hundratal upprört vid Ecuadors ambassad mot detta, i stället för att demonstrera vid USAs ambassad mot den snåla tilldelningen av visum, som tvingar de som vill till USA att ta dyra och farliga omvägar.